

djevojku, ali sam bio zao momak. Zatreskavao sam se, ali bez trajnog uspjeha... Bez roditeljskog nadzora tražio sam istinu u laži. No volio sam prirodu i ona mi je ponešto pomagala, ali je moja oholost ipak bila jača. Pa i moj „hobi“ – skupljanje gramatika svih jezika i zemljopisnih karata udaljavo me u mojoj oholosti od pravog, istinitog...

No ipak sam počeo razmišljati... i o Bogu, ali taj je bio preda mnom kriv za tolike neurednosti i neuravnoteženosti ljudi... Taj je Bog zloban, On nam se smije...

Kad sam počeo više čitati i razmišljati, došao sam do pitanja: Zašto živim?! No u to vrijeme sam se ipak zadržavao i zaustavljao na djevojkama, a ne na Bogu. Neuredno sam živio i samo je još neko vrijeme trebalo da se „posvetim“ drogiranju. Hašiš i LSD su doskora učinili svoje: izoštreni osjetilni organi prebacivali su me u nestvaran svijet. LSD je pokazivao mogućnost „raja na zemlji“, ali, na žalost, sve to bijaše prijevarno. Preokret moje nutrine s drogama predočivao mi je oholog Lucifera. Takav sam bio. Alkohol je postao za me sitnica.

U sebi sam katkada čuo glas: „Prestani odmah s tim! Ovo je 'znanje' zamka. Od sada će sve krenuti nizbrdo ako nastaviš!“ (str. 25). Obećavao sam sebi i drugima da ću se popraviti: roditeljima i djevojci. No doživljavao sam pravo ludilo dok sam obećavao prestati s drogama i dalje nastavljao s njima... Napusti ovaj svijet... govorio je u meni LSD. Oženio sam se i pošao u vojsku. Počeo sam ozbiljnije razmišljati. Priklanjao sam se svim filozofijama samo ne Objavi. I filozofski sam „meditirao“. Žena je završila studij, a ja tražio samo privremeno zaposlenje. U sebi sam govorio: „O Bože, o Bože, do kada će trajati tvoja strpljivost prema tom grešniku?“ (str. 31). A taj sam zavij ponavljao i kad mi se pojavila bol i teškoća. Operacija tumora vodila me pravom razmišljanju. Nevrijedan sam, ali kako se promijeniti? Doživio sam nepoznatu sreću. Zahvaljivao Budhi i Bogu i sve više dolazio do iskristaliziranog zaključka: Bog će mi pomoći. On je milosrdan. Sa svojom bolešću približavao sam se Svetom pismu, zaziova Mariju i u 27. g. prvi put sam bio sa svećenikom. Pridravio sam, ali sam se i mirio s alkoholom. Hoće li ponovno... Nakon bolesti koja se „zakrpala“ nastali su nemili događaji smrti u našoj obitelji. To je uz ostalo učinilo da sam postao ozbiljniji, prekinuo s alkoholom i pušenjem. U obitelji sa ženom bilo je bolje. Nisam se više svađao. Daskorašnje rođenje moga djeteta nabacivalo mi je pitanje: što će biti iz tog dragog stvorenja ako bude gledalo primjer neurednog oca? Počeo sam moliti u 31. g. uče-

njem Očenaša. Bog je bio blizu mene i nisam ga odbacivao.

Strašni prostor, tama, užas, sam sebi potpisujem smrtnu osudu... a onda najednom: Raspeti s križem oprašta grijeha... Sveto pismo mi najednom postade sveto pa i stari rimski misal... To su bila sredstva koja su me podržala u preokretu moga života, u mom hodu k pravom obraćenju... no još uvijek postoji jaz između mene i Crkve. Još su trajale i napasti protiv obraćenja: Neće li me moji nazvati klerikalcem? Najednom sam doživio uvjerenje: „Marija još nikog nije odbila ako joj se molbom utekao.“ (47). Valja mi steći poniznost... Moram reći ženi što se u meni događa, no to me nije smetalo. Okrepljivao me *Oče naš...*, a sada sam počeo moliti *Zdravo Marijo!* Hodočastio sam u njezina svetišta... Napokon župnik... taj je učinio na me izvanredan dojam. Naši susretaji su završili odlukom: Valja mi ući u Crkvu. Bog zna opraštati... Ispovijed od pola sata i ja sam bio čist kršćanin, katolik. Počeo sam aktivno raditi kao obraćenik za obraćenje drugih.

Sve to što sam proživljavao je moje vlastito iskustvo u kojem sam osjećao i osjećam dar Božji, milost. Moje obraćenje je Božji poklonjeni dar, nezasluzeni dar nakon mojih stranputica.

Pucovo obraćenje je doživljenost koju, s recima ove knjige, možemo dati svakome u ruke, osobito onima koji se nalaze na raspuću života daleko od vjere i na raspuću između vjere i nevjere.

Josip KRIBL

ESAD ČIMIĆ: POLITIKA KAO SUDBINA
– Prilog fenomenologiji političkog stradan-
ništva, NIRO Mladost, Beograd.

Knjiga ima predgovor, pet poglavlja, do-
datak: Krleži u pohode i Autorehabilitacija
i napokon esej Nikole Miloševića: Čovek koji
je glasno razmišljao.

Odsustvo poštovanja čovjeka u balkan-
skim zemljama je vjerojatno zapreka koja
sprečava ući u krug prosvetljenog sveta (I.
Andrić).

Nakon ovog mota autor veli da se nala-
zimo među ljudima, ali ih nikada dovoljno
ne poznajemo i to osobito onaj sloj koji bismo

nazvali birokracijom unutar koje se provlači slučaj Esada Ćimića.

Igra ljudi i igra ljudima: Platon je politiku nazvao državnim poslovima, a Esad Ćimić je u svom i tolikim drugim slučajevima naziva igrom ljudi ali i igrom s ljudima. Igra može biti umjetnička cjelina, ali i nešto obratno. No igra nije samo „zabava“ već i stvaralaštvo u vezi s radom. To produbljuje ljudski razvoj. Tako tvrdi i Marx. Može se reći da je u našim okolnostima politika imperijalna sila u kojoj trebaju sudjelovati svi pametni ljudi.

No politika se može i odvojiti od čovjeka, društva kao vlast u rukama nekih ljudi. Može se dogoditi alijencija s nečije strane. Ali onda će ti biti politizirani. U odumiranju države mora odumirati i vlast, Marxova je misao. U tom smislu socijalistička samouprava odgura va institucionalnu sklerozu vlasti. No ne smije se dogoditi da odumiranjem države gospodare birokrati koji ju još učvršćuju. S tim povezano samoupravljanje nikako ne smije postati nečije samo-upravljanje. U tome je očita tehno-birokratska snaga, monopol. Racionalno i humano mora nadvladati tehno-birokratizam. Nikako se ne smije podmetati onome što bi trebalo biti, ono što jest onome što bi trebalo biti. Nepatvoreni oblik samoupravljanja ostvarit će se tek onda kada se uklone sve pogreške „manipulativnih poteza“. No u tom smislu nam je potrebna sloboda stvaralaštva i stvaralaštvo u slobodi, koji će ići svom pozitivnom cilju. Kreativnost se ne bi smjela ograničavati cenzurom izvana, nego bi morala prijeći u autocenzuru. Birokratski mentalitet, koji drži vlast, stvara atmosferu za koju drži da je i njegova mudrost. Tako onda i nastaje sukob sa sredinom ili jednostavno „slučaj“. – Autor koji je radio u Sarajevu s indignacijom konstatira da je u njegovoj okolini bilo puno takvih „slučajeva“. Napokon misli da se i „slučaj“ časopisa *Odjek*, u kojem je surađivalo mnoštvo kulturnih ljudi, treba ostaviti vidljivim.

Moć i granice kritike. „Predložili su mi, piše autor, da kao glavni i odgovorni urednik preuzmem i rukovodstvo časopisa *Odjek*.“ 24. broj *Odjeka* za 1965. potaknuo je veliku diskusiju. Dotaknula su se pitanja: Zašto tako veliki broj kulturnih radnika odlazi iz Sarajeva? Autor nije na to gledao tako negativno već je stvar htio postaviti na svoje mjesto: mnogo je uzroka koje bi trebalo promotriti... Mora-

mo povezati prošlost sa sadašnjošću i zaustaviti se na čovjeku stvaraocu. Samoupravno društvo bazira se na slobodi i slobodno može izražavati svoju misao služeći se samokritikom. No sve nije bilo za to zrelo ni pripravljeno. Stoga su već prije 93 kulturna radnika otišla iz Sarajeva. Autor navodi mnoštvo mišljenja kulturnih i javnih radnika o tom fenomenu u Sarajevu. Dakako da su mišljenja oprečna. No to samo pokazuje da je moment imanentne slobode došao do izražaja. Ali nije ostao takav: politika kao sudbina preokreće se u sudbinu kao politiku.

Tamo gdje počinje dogmatizam: „Biblijska misao: Jedno oko uvijek gleda kom' se sakrit ništa ne da. Tako samo doživljavao i dosadašnje promatranje na *Odjek*. Preko Džemala Bijedića došao sam u vezu s Veljkom Vlahovićem. piše Ćimić, izražavajući mu bojazan da će sloboda mišljenja biti sputana i ograničena. Vlahović je obećao svoju podršku... No stvar se otpočela razvijati s telefonskim razgovorom između Ahmeta Čatića i Ćimića. Nakon svega Ćimić je osjećao i predviđao teškoće koje su nadolazile u vezi s časopisom *Odjek*. 20. V 1967. stvar je počela. Povod je bio Muhićev slučaj. Slagala su se mišljenja u kojima je administrativno-birokratski element nadilazio stvaralačku slobodu. Nakon svega sam je autor bio uvjerenja da njegovi razlozi i benevolentnost neće obraniti *Odjek*. Sve je vodilo isključenju iz partije i napuštanju *Odjeka*.

Duga je politička godina: Ćimić je napustio uredničko mjesto *Odjeka*, ali je odjekivalo pitanje što on ono misli o naciji i religiji... Povod: jedan intervju 1971. o tom pitanju. Zamjerali su mu... Parivatra je nastupio ne samo kao docent, pa prema tome blizi kolega, već i kao političar. U čitavu stvar je bio umiješan i popis stanovništva o kojem se govorilo na televiziji, ali s različitim stanovišta. Približavala se i partijska misao. Ćimić je osjećao da će to biti politički, a ne slobodno. Tako nešto izišlo je i u *Oslobodjenju*, što ga je začudilo jer je dobio drukčija uvjerenja... 1972. stvar se povećavala. Ćimić se obračao Grabčanoviću kao čovjeku koji ga je uvrijedio i Džemalu Bijediću s kojim je radio. Bijedić se pozivao na humanizam, samoupravljanje i slobodu. Trebao mu je ljudski oslon, kako sam kaže. Grabčanović ga je napadao kao da on nje ga i „njegove“ prezire. Sve je završilo sastankom osnovne organizacije SK, kojoj je pripa-

dao Ćimić i koga su iz nje izbacili, no simptomatično je to da su mnogi govorili o slučaju „Ćimić-Odjek“, ali da se glasovi nisu sticali u pitanju isključenja.

Za Ćimića nastadoše besane noći...

Krug se zatvara: Netrpeljivost prema Esadu Ćimiću sve se više povećavala. Valjalo bi imati jedan organizam koji bi prikazao stvari kako stoje, a ne kako ih netko subjektivno doživljava... Shvaća se to grupašenjem, a s druge strane se rađa netrpeljivost. Nestaje objektivnog razmišljanja. Društvo, čak i ono kulturnih radnika, poprima jednu osebniju atmosferu iz koje se „udara“ ili „hvali“. Postaju nevaljanima i stvari koje su nekad bile hvaljene... Tako je bilo i sa Ćimićevim knjigama *Uvod u marksizam* i *Čovjek na raskršću*. Sve se uredilo tako da se vidjelo da je čovjek na raskršću „bezvrijedna“ stvar i zbog toga se zabranjuje, iako su Ćimićeve misli u navedenim knjigama bile pohvaljene. A misao o nacionalnom formiranju Muslimana je drukčije prikazana. Neke izjave i članci u vezi s ovim Ćimićevim događajem proizlazili su ne baš iz slobodnog opredjeljenja. Profesor Esad Ćimić uputio je u vezi sa „svojim deliktom“ Izjavu nastavno-naučnom vijeću Filozofskog fakulteta u Sarajevu, i to u vezi s osudom Okružnog javnog tužioca da se zabranjuje raspačavanje knjige *Čovjek na raskršću*. Ćimić iznosi svoje opravdanje i navodi neke potrebne momente (7. 1. 1976). Jedini čovjek koji je branio Esada Ćimića bio je Predrag Matvejević. No psihijatar kojemu se je profesor dr Esad Ćimić obratio zbog svog zdravstvenog stanja i eventualnog bolovanja preporučivao mu je da učini sa sobom ono što je učinio i Andrija Hebrang, a Hebrang se ubio.

Nakon nekih tumačenja i natezanja slijedio je natječaj za mjesto Esada Ćimića, a da se njemu ništa nije kazalo. U ožujku 1976. svi su nastavnici Filozofskog fakulteta to znali.

Profesor Ćimić se nastojao opravdati prikazujući sam tok stvari. Konačno prisiljeno ili ne prisiljeno, politički ili nepolitički prof. dr Esad Ćimić je bio uklonjen s fakulteta. Novine i televizija su ipak reagirale... Meša Selimović, pisac knjige *Derviš i smrt*, isto je tako morao sa suzama u očima otići iz Sarajeva i teško je to doživljavao. Sada je to isti problem s E. Ćimićem. „Nisam znao da li moje kolege“, piše Ćimić, „podupriješ moj odlazak iz zavisti ili mržnje.“

Vanja Sutlić je u to vrijeme došao u Sarajevo, pa je jednom prilikom u malo šaljivom to nu davao karakteristike svojih kolega. Esada Ćimića je pohvalio kao sociologa i inteligentnog čovjeka, Hercegovca, koji poznaje svoje mogućnosti.

Krleži u pohode: Esad Ćimić je cijenio Miroslava Krležu i to kao lijevo orijentiranog pisca. Jednom je u svojoj nevolji došao k njemu. Govorili su o zabranjenoj knjizi *Čovjek na raskršću*. Krleža mu je rekao da je nezgodan onaj esej o poltronu... No zabrana je „metodološki promašaj“. Sve skupa je završilo pitanjem: kamo sada? Gospodin Ćimić se odlučivao više za Zadar nego za Zagreb.

Autorehabilitacija: Čovjek griješi i to na sve strane i na svakom području. U samoupravnom društvu — koje to jest — potrebno je pogreške, koje su doista pogreške, vidjeti i ispraviti. Odgovoriti životu o životu može čovjek samo na taj način da prema njemu bude odgovoran. Samoupravnom društvu potrebna je decentralizacija i demokracija — sloboda kojom će čovjek moći vidjeti svoju pogrešku i ispraviti je. To bi bila autorehabilitacija. Gospodin prof. dr Nikola Milošević, gledajući stvar u cjelinu, rekao je veoma naglašenu misao u vezi s radom i pisanjem prof. dr Esada Ćimića, misao koja proizlazi iz savjesti E. Ćimića: „Rekoh i spasih dušu svoju — Dixi et salvavi animam meam!“

Josip KRIBL